

Ziraat İşletmelerinde avlu ve binaların tertip ve tanzimi (1)

Ziya ALKAN (2)

ÖZET

Köy, asli meşgalesi zirai faaliyete dayanan küçük toplulukların sürekli olarak oturdukları tabii ve sosyal bir varlıktır.

Köy toplu veya dağınık yerleştirilmiş ziraat işletmeleri avlularıyla; bağ, bahçe, tarla, otlak, yaylak gibi ortak malları; okul, çarşı, cami, sağlık ocağı, okuma odası gibi sosyal yapıları içinde bulundurur.

Toplu veya dağınık hangi tip bir yerleştirme sâhip olursa olsun; köyü teşkil eden asli üniteler, ziraat işletmeleridir. Köy içinin fiziki varlığını, ziraat işletmeleri avlularını meydana getiren binalar ve köy içi yotları teşkil eder.

Bu yayın köyün fiziki varlığının asli üniteleri olan ziraat işletmelerinin avlularının planlama tekniğinde ve genel olarak köy içinin plânlanmasında dikkat edilmesi gerekli kuralları tanıtmak amacıyla hazırlanmıştır.

Çalışmada; önce, işletme avlusunun yerinin seçiminde etkili faktörler ve bunlara göre avlunun planlanması tartışılmış; bu arada ulaşım imkânları, su ve elektrik kaynakları, topoğrafik durum, toprak, binaların oriyantasyonu ve birbirleriyle ilgisi mukayese edilmiştir. Sonra, köy planlamasında göz önünde bulundurulması tavsiye edilen temel prensipler verilmiştir.

(1) Eser 1963 yılında, yazar Dr. Asistan iken hazırlanarak yayın komisyonuna verilmiştir.

(2) Yazar halen Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Kültürteknik ve Ziraat Alet ve Makinalar Bölümü Profesörüdür.

GİRİŞ

Bitkisel ve hayvansal ilkel maddelerin istihsal edildiği ve bunlardan bazılarının işletme dahilinde işlenip, mamul veya yarı mamul istihlak maddeleri haline getirildiği; diğer bir deyimle ziraat faaliyetlerin vücut bulduğu ünitelere ziraat işletmeleri denir.

Ziraat işletmeleri ya sosyal bir grup teşkil edecek şekilde belli bir hizmet merkezinde toplanmış, yahutta nisbeten büyük mesafelerle arazi içinde dağılmışlardır. Bunlardan birincisi köy dediğimiz topluluğu teşkil eder. Köyü teşkil eden her ünite, yalnız işletme binalarını ve bazen de buna bağlı büyük bir arazi parçasını ihtiva eder. İkincisinde ise işletme geniş bir arazi parçası ve ekseriya bunun ortasında yerleştirmiş müstakil bir bina topluluğunu ihtiva eder. Bu şekil işletmelere çiftlik diyoruz.

Köyü teşkil eden üniteler ya sıkı bir toplum meydana getirecek tarzda yerleştirilmiştir, yahutta dağınık bir durum arzeder. Dağınık yerleşimde ve bilhassa dağınık çiftliklerde sosyal hizmet mesafesi ve sosyal emniyet müsait şartlar gösteremez. Fakat ziraat iş mesafesi bakımından idealdir.

Hangi tip yerleşme olursa olsun ziraat işletmelerinde avlunun tertip ve tanzimi bir birine benzer. Ziraat işletme sınırları içinde belli bir alanda toplanmış binaların kapladığı bir çiftlik avlusu veya merkezinin plânlanmasında

takip edilecek hususlar az dağınık ve toplu ziraat işletmeleri avlusunun tertip ve teşkilinde de tatbik edilebilir. Bu sebeple işletme avlusunun planlanması daha ziyade çiftlik avlusu misal gösterilerek izah edilecektir.

Çiftlik merkezi, hem bir ikametgâh ve idare yeri, hem de istihsal merkezi olduğuna göre; plânlanması, işletmede vücut bulacak faaliyetlere, işletme tipine, arazinin topoğrafik durumuna, mahallin iklimine, işletme büyüklük ve istihsal şekline ve işletmenin kıymetine uygun olarak yapılır. Her işletme, binaların, avlu, çit, yollar ve nebat örtüsünün yerleştirilmesi ve nizamı bakımında kendine has bir plânlama problemi arzeder. Yeni bir ziraat işletme avlusu veya diğer tabirle çiftlik merkezinin planlanması nadir rastlanan problemlerdendir.

Umumiyetle mevcut bir çiftlik merkezi, belli bir zaman süresi içinde bitirilmek üzere yeni binalar ilâvesi ve eksiklerinin zamanla, ideal bir plâna uyacak şekilde tekâmül ettirilmesiyle yenilenir. Bu tekâmül projesinde dikkat edilecek hususlar hemen hemen yeni bir çiftlik merkezinin plânlanmasında kullanılacak kuralların ve tekniğin aynıdır.

A. İşletme Avlusunun Yeri :

İşletme avlusunun yerleştirileceği sahanın seçiminde su ihtiyacı, arazinin meyli, toprağın değeri, pazar veya

sosyal merkezlere ulaşan yollara yakınlık veya uzaklığı, çiftlik binalarının oriyantasyonu, arazinin drenaj kabiliyeti, binalarının birbiriyle ilgisi, görüş ve görünüş, çiftlik şekli, iklim gibi faktörler etki yaparlar. Bahis konusu olan bu faktörlerden su ihtiyacı ve meyil gibi bir veya bir kaç, çiftlik merkezi yerinin seçiminde daha mühim rol oynayabilirler. Fakat netice itibariyle, bütün müessir faktörlerin tesirlerinin mukayesesi yapıp, en uygun yer seçilir. Bu problemler halledildikten sonra, bina plânları seçilip inşaata başlanabilir.

1- Yollar :

Tarladan işletme merkezine ve işletme merkezinden tarlaya, çalışma yerlerine geliş ve gidişlerin mesafesini kısaltmak bakımından işletme avlusunun çiftlik arazisi ortasında yer eşitilmesi faydalıdır. Fakat çiftlik merkezinin harici alemle irtibatını temin edebilecek mevcut bir ana yola yakınlığı, çiftlik merkezini bu yola bağliyacık özel yollar için sarfedilecek emek ve sermayeyi azaltır. Bu sebeple çiftlik merkezlerinin mevcut genel yollardan birine yakın bir yerde seçilmesi tercih edilir. Trafik bakımından oldukça kalabalık olan bir yola fazla yakınlık, merkezin gürültü ve tozdan korunması bakımından uygun değildir.

İşletme dahilindeki yolların genişlik ve uzunlukları mühimdir. Bunlar irtibatını en kolay bir şekilde temin etmeli, fakat çiftlik arazisi içinde mümkün olduğu kadar az bir alan işgal etmelidir.

2- Su ve Elektrik Kaynakları :

Çiftlik hayvanlarının tabii ihtiyacı olan suyun temin edilebileceği bir

kaynağın çiftlik merkezinde mevcudiyeti kuvvetle arzu edilir. Böyle bir su kaynağı çiftlik merkezi yakınındaki yeşil saha ve bahçelerin sulanmasında da kullanılır. Mevcut bir su kaynağının veya kolayca elde edilebileceğine kanaat getirilen bir artezyen veya kuyunun yeri, çiftlik merkezinin yerinin tayininde öbür faktörlere nazaran ağır basabilir.

Çiftlik merkezinin, mevcut bir elektrik hattına yakınlığı, çiftlik binalarının ve yollarının aydınlatılması ve çiftlikte elektrik gücünün kullanılabilmesi imkânlarını kolaylaştırır.

3- Meyil ve Topoğrafik Durum :

Her iki husus ta çiftlik yapılabilecek araziye, yağmur ve kar sularının drenajını, güneşlenmeyi tayinde etkilidirler. İmkân nisbetinde, çiftlik binalarının çiftlik arazisine nazaran yüksekçe yerde inşa edilmesi, drenaj kolaylığından başka, arazinin kolayca nezaretini ve merkezin görünüş güzelliğini de sağlar. Binaların, soğuk bölgelerde güney marazında ve sıcak bölgelerde ise kuzey marazında seçilmesi uygundur. Alçak vadiler havanın hareketsizliği sebebiyle don tehlikesine maruzdurlar. Arazinin teraslanması veya tatlı meyilli yerlerde arazinin tesviye eğrilerine uygun tarzda işlenmesi tekniği de çiftlik merkezini tayinde rol oynar.

4- Toprak :

Binalar, drenaj zorlukları olmadıkça, verimsiz topraklar üzerinde inşa edilebilir. Fakat sebze ve meyve bahçesi, çayır, çit, rüzgâr kıran ağaç sıraları, çiftlik merkezinin bir parçası olduklarından ve görünüşte güzellik

ve uygunluğu sağlayabileceklerinden çiftlik merkezinin bir kısmının verimli topraklar üzerine yerleştirilmesi tavsiye edilebilir.

5- Binaların Oriyantasyonu :

Oriyantasyon, binaların bakacağı yön anlamında kullanılmıştır. Binalar güneş ışığı, rüzgârlar, görüş ve görünüş bakımından incelenerek belli yönlerde yerleştirilirler. Isı ve ışıklanma bakımından çiftlik binalarının bilhassa soğuk bölgelerde güneye bakması elzemdir. Rüzgâr kıran ağaç sıraları ve sıcak aylarda gölgesinde çiftlik hayvanlarının dinlenebileceği ağaçlar çiftlik görünüşünü de caziplendirirler.

Çiftlik binaları umumiyetle, toptekün, dört cihetten birine paralel olarak plânlanabilir, fakat hususi halde çoğu, batı, kuzey veya güney yönlerinden biriyle bir açı da yapılabilir. Güneşlenme durumu binalardan her birinde ayrı ayrı düşünülebilir, güneş ışığının soğuk aylardaki tesirini maksimuma çıkarmak için, evlerin ve hayvan barınaklarının geniş pencereleri doğu veya batıya değil, güneye bakmalıdır.

Hakim rüzgârlar ikametgâhlardan, istihsalî binalarına doğru esmelidir; aksi halde kötü kokular meskenlerde oturanları taciz eder.

Civarın en cazip kısımları çiftlik evinden görülebilmeli; binaların ve binalar arasındaki yolların yerleştirilmesinde, estetiği sağlamak gayesiyle tabii topoğrafik yapılardan istifade edilmeli; mevcut ağaçlar veya diğer bazı yeşillikler muhafazaya çalışılmalıdır. Yemleme yerleri, ahır, ağıl, kü-

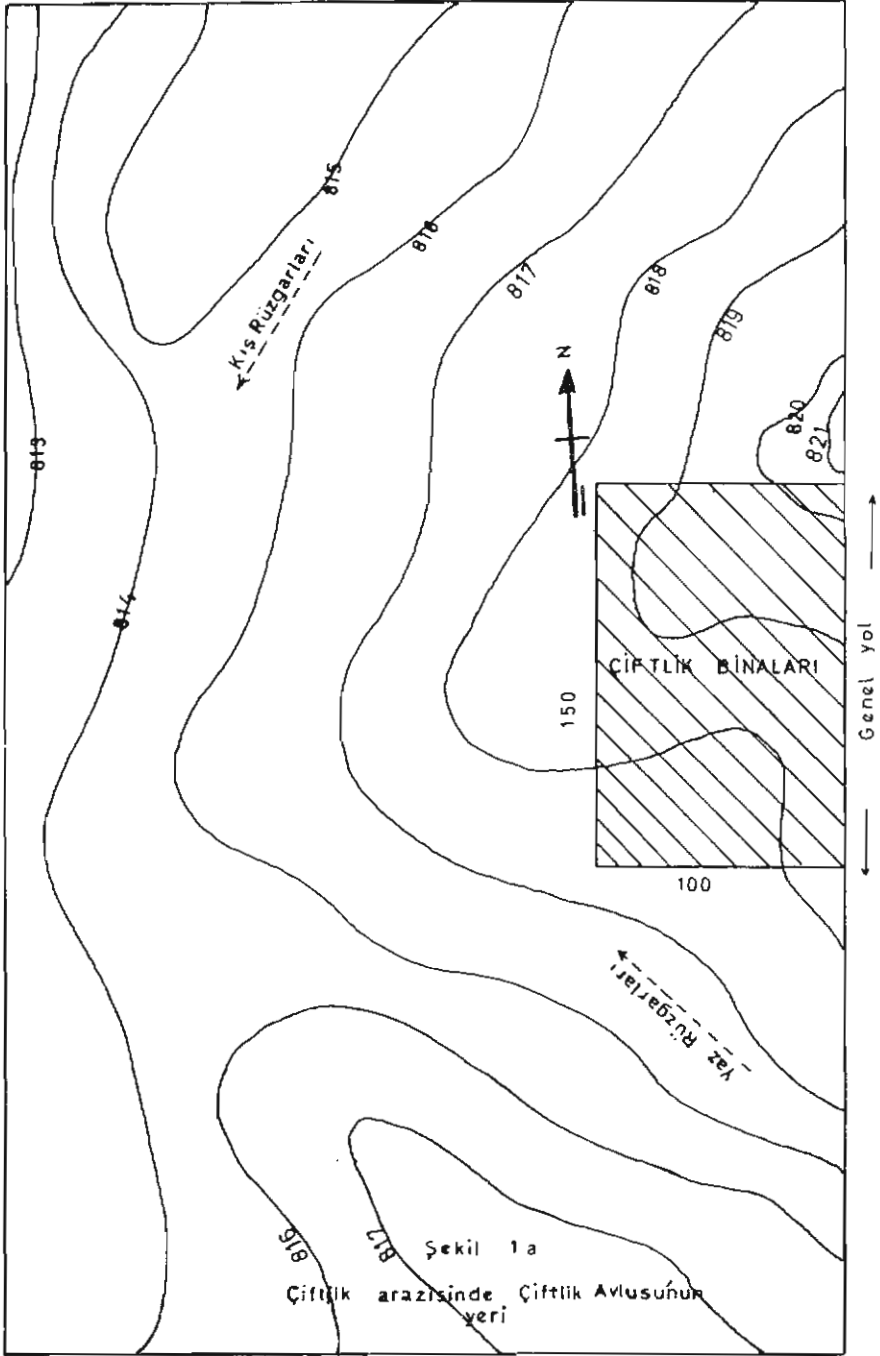
mes v.s. gibi cazip olmayan inşaatlar çiftlik evinin görünüşüne mani olmayacak şekilde yerleştirilmeli ve hatta bu gibi binalar uygun ağaçlama ile çiftlik evi pencerelerinin görünüşünden gizlenmelidir.

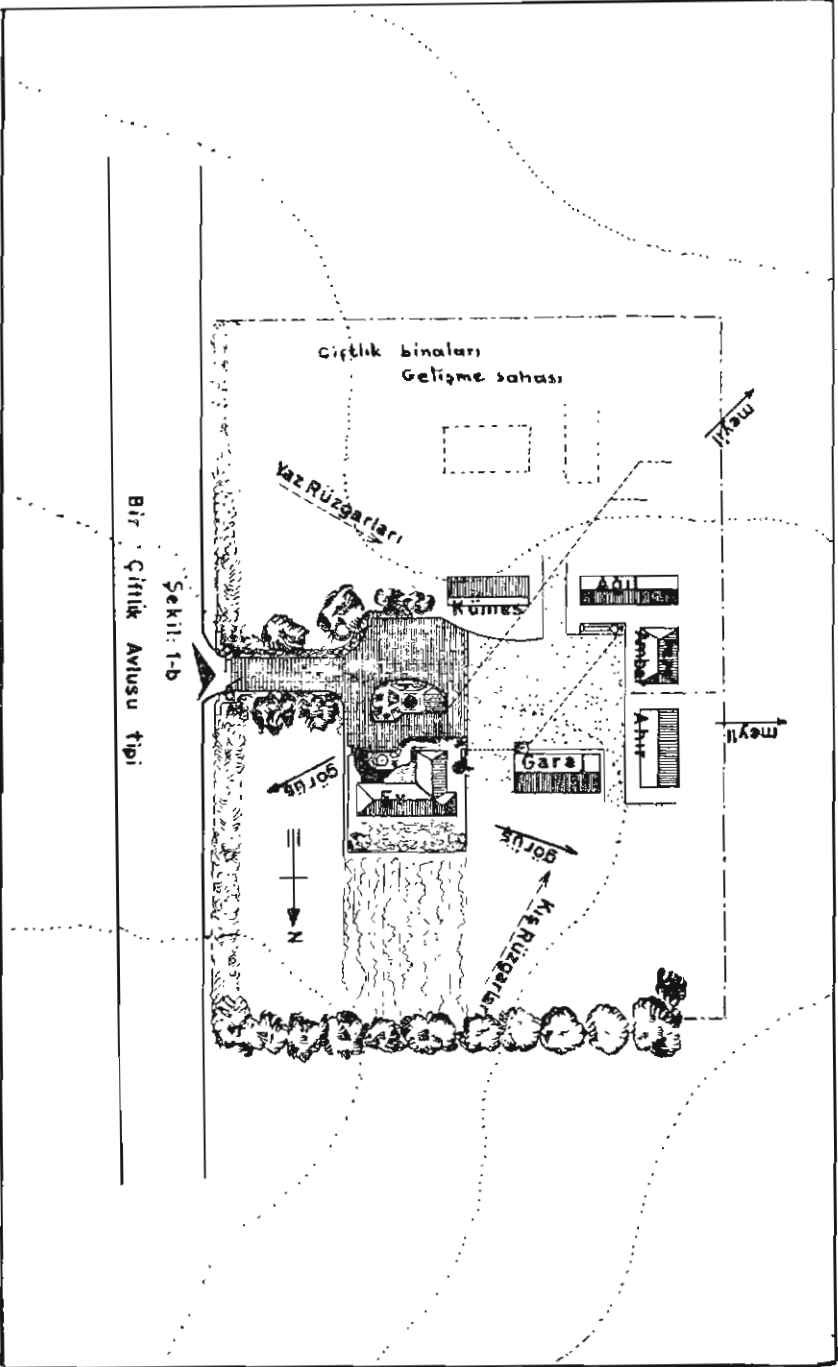
6- Binaların Birbiriyle İlgisi :

İki çeşit çiftlik merkezi tipi mevcut olup, bunlardan birinde binalar bir araya toplanmış, diğerinde ise dağıntıdır. Birinci tip en yaygın olanıdır. Binalar bir avlu etrafında birbirlerine pek yakın olarak gruplanmış ve böylece çiftlik faaliyetleri birbirine oldukça yaklaştırılmıştır. Bu tipin çiftliğe sağladığı fayda, binalar için daha az arsanın kullanılması ve inşaatta maliyet düşüklüğünün sağlanmasıdır. Mahzurular ise yangın tehlikesi ihtimalinin fazlalığı ve sıhhi imkânların azlığıdır. Bir arada toplanmış olan binalar bir kare, dikdörtgen veya değişik bir şekil arz edebilirler. İmkân nisbetinde kareye yaklaşan bir şekil tercih edilir, fakat bu hal daha ziyade çiftlikteki faaliyetlerin çeşidine, binaların tipine ve oriyantasyonuna ve yollara tabidir (Şek. 1 a,b.).

İkinci tip, yani dağınık çiftlik merkezi tipinde binalar birbirlerinden kâfi derecede uzakta olup, muhtemel bir yangının yayılmasını önlemekte ve daha uygun sıhhi şartlar temin etmektedir. Fakat buna rağmen daha fazla avlu, daha uzun yol tatbikiyle, çiftlik arazisinin oldukça geniş bir parçası arsa olarak kullanılmaktadır.

Toplu halde yerleştirilecek bir avlu tertibi, çiftlik planlamasında bir şarttır. Çiftlik evi veya idare binası ve ev, çiftlik merkezinin en ilgi çekici, toprak üstü suyu en iyi şekilde süzülebilen, su membana yakın ve pis

suların kolayca akıtılablmesini temin eden bir kısmında ve öbür binalardan biraz aralıklı olarak yerleştirilmelidir.

İşletme avlusu, istihsalde kullanılan arazinin % 5' ini kaplıyabilir. Orta büyüklükteki bir çiftlik için 15-20 dönümlük bir saha çiftlik merkezine ayrılabilir. İşletme avlularınının 20-25 metre eninde ve çiftlik tipine göre değişmek üzere 30 metreden daha uzun bir genişlikte olanları yaygındır.

Netice olarak bir çiftlik avlusu yerinin seçiminde dikkate alınacak hususlar şöyle özetlenebilir :

1. İşletme merkezi yüksekçe ve düz bir alana yerleştirilmeli,

2. Bu alanın drenajı iyi, meyli hafif olmalı ve taban suyu yüksek olmamalıdır,

3. Avlu mevcut bir tabii su kaynağına yakın veya su kuyusunun kolaylıkla elde edileceği bir yere yerleştirilmeli,

4. Avlu toprağı kolay kuruyabilmeli, gevşek olmamalı, bahçe yapmağa elverişli olmalı,

5. Bütün iş yerlerinden avluya aynı kolaylık ve mesafe ile erişilebilmeli.

6. İşletme avlusu mevcut bir ana yola yakın bir yerde bulunmalı,

7. Avludan işletmenin diğer kısımlarına doğru kesintisiz uzun bir görüş mesafesi temin edilmeli,

8. Binaların yola güneye veya doğuya bakacak tarzda tanzimi mümkün olmalı.

9. Elektrik hattı kolayca ve kısa mesafeden getirilebilmeli

10. İşletme merkezinden sosyal merkezlere kolayca erişilebilmelidir.

B. İşletme Avlusunun Plânlanması :

Idoho Üniversitesi Yayın Kursüsünün araştırmalarına göre yukarıda anlatılan hususlar göz önünde tutularak işletme avlusunun yeri seçildikten sonra; İdoho üniversitesi araştırma neticelerine uyularak, avlu birbirini takip eden beş prensiple plânlanabilir :

1- Çiftlik arazisinin yanında veya yakınından geçen umumi yolları ve çiftliğin kabataslak topoğrafik durumunu gösteren bir plân üzerinde daimi rüzgârların yönü, meyil ve en iyi görüş yönü işaretlenir.

2- Avlu, ev, ahır ve kümeslerin yeri gösterilir.

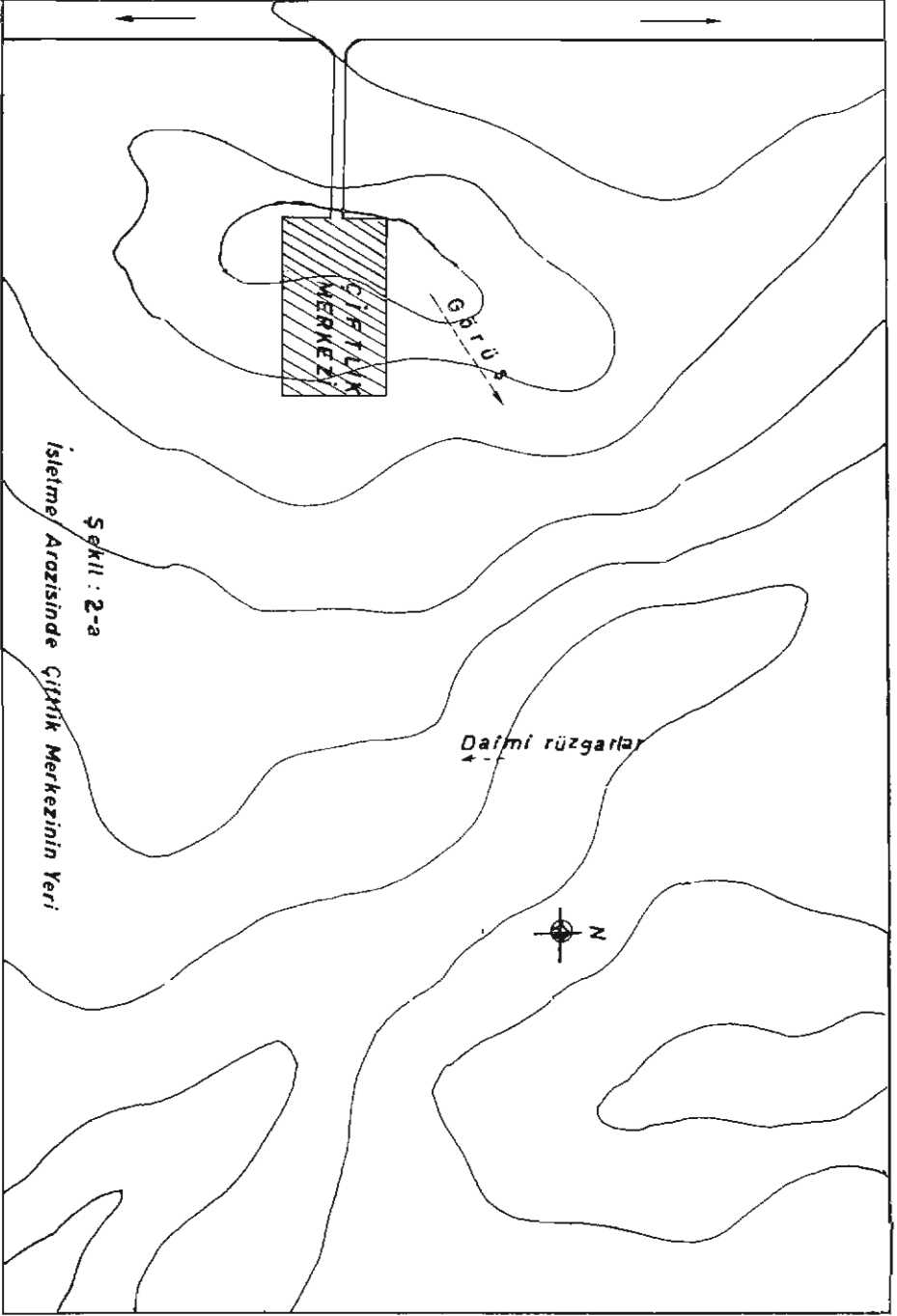
3- Çiftlik merkezine uygun bir ev tipi; görüş, iş merkezi ve istenen diğer bazı hususlar düşünülerek plânlanır veya varsa mevcut plânlar arasından seçilir.

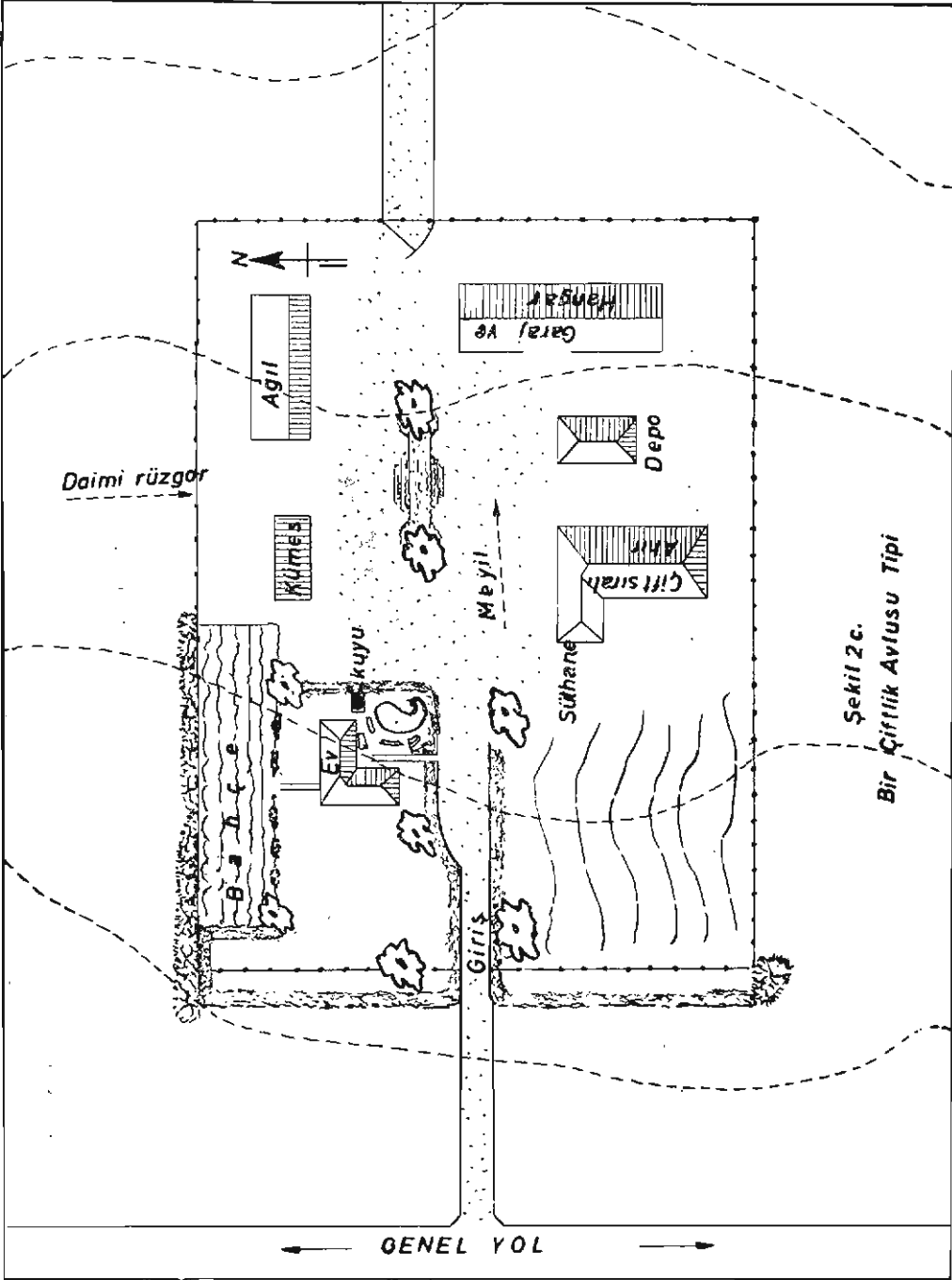
4- En çok gidilip gelinen binalar eve daha yakın olarak yerleştirilir.

5- Çiftlik binaları, çiftlik istihsal şekline uygun olacak ve istihsal arttıracak şekilde plânlanır. Meselâ en büyük meşgalenin süt sığırcılığı olduğu bir çiftlikte ahır, sağım yeri ve süt-haneninin en iyi tanzimini yaratacak plânların mukayeseli münakaşaları yapılarak işlemlerde en büyük ekonomiyi sağlayacak plân seçilebilir.

İyi bir tarzda yerleştirilmiş binalar, imkân nisbetinde müttekâmil edevat ve metod kullanıldığında, aynı istihsal ünitesinin daha az işle elde edilmesine, daha ucuza maledilmesine yardım eder.

Şekil 1a, 1b ve 2a, 2b, 2c yukarıdaki prensipler hatırdâ tutularak plânlanmış çiftlik merkezi tiplerini göstermektedir.

Şekil 2c.
Bir Çiftlik Avlusu Tipi

Çiftlik merkezinin plânlanmasında yol şekli müessir rüzgârlar, bina tipleri gibi diğer bazı faktörler incelenmeli ve avlu plânlamasındaki rolleri tatbik edilmelidir.

Bir ana yolu çiftlik merkezine ulaştırarak hususi yol, doğrudan doğruya servis avlusuna ulaşmalı; ana yola giriş ve çıkışlarda görüş açıklığı temin edilmeli, yol 6 metreden daha dar olmamalıdır.

Bazı çiftlik merkezlerinde rüzgârın hızını kesmek, rüzgârla taşınabilecek kırıntıların içeriye nüfuzunu önlemek maksadıyla ağaç sıraları veya koru kuşakları plânlanır. Bunlar bir veya bir kaç sıradan meydana gelmiş değişik büyüklükte, bazıları herdem yeşil bitkilerdir. Daimi rüzgârların yönü ve şiddeti bu koruluk şeridinin yerini ve kesafetini tayinde rol oynar. Şeritlerin 20-30 metre genişlikte olanları oldukça yaygındır.

Alet ve makinaların, araba ve nakil vasıtalarının muhafaza edildiği garajlar çiftlik evine yakın olmalıdır. Fakat bu garajlar aynı zamanda tamirhaneleri de ihtiva ediyorsa, mesafe gürültünün ev sakinlerini taciz etmeyeceği bir tarzda ayarlanmalıdır. En az 20 metrelik bir mesafe tatbik edilmelidir.

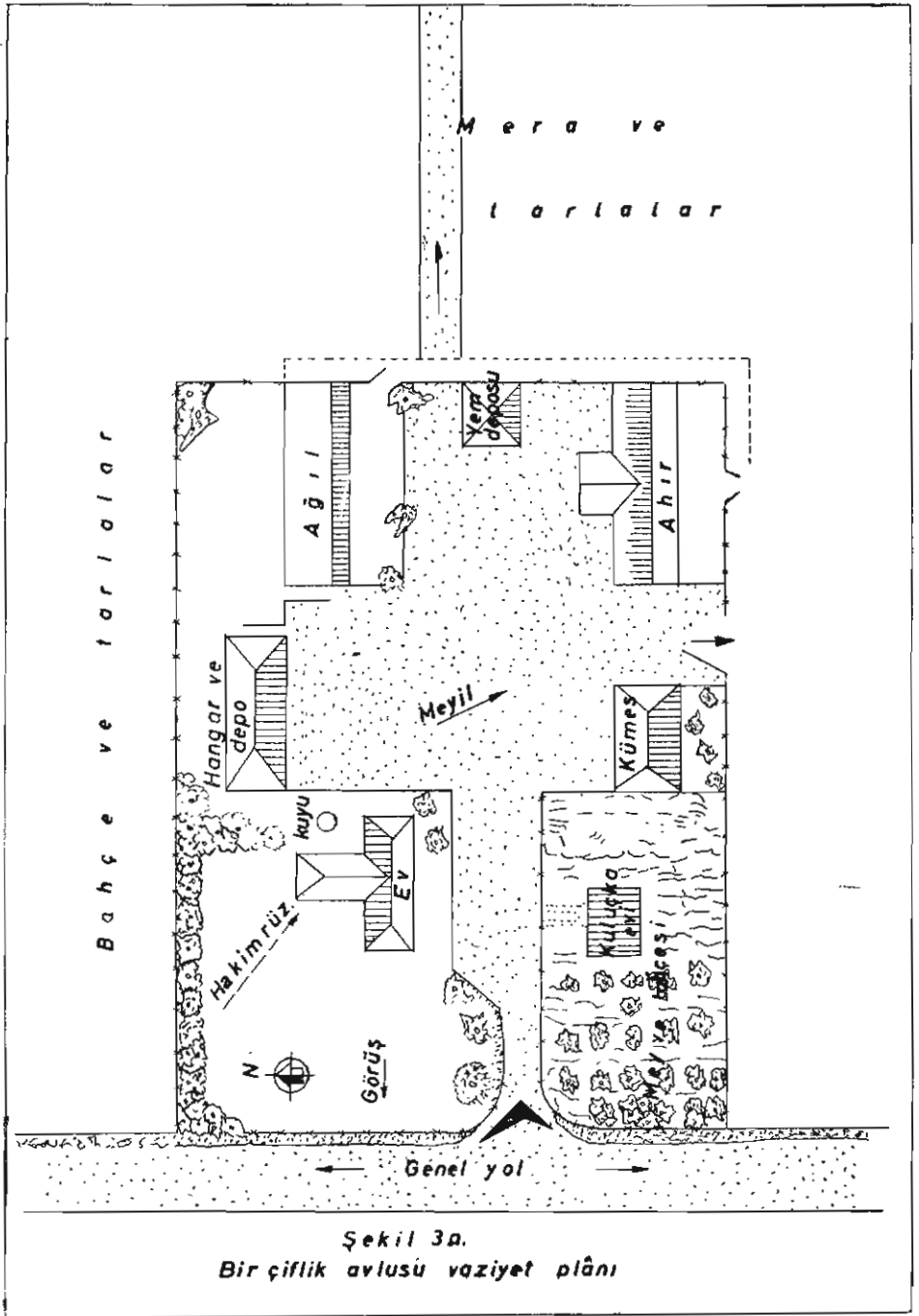
Sığır besleme ve yetiştirmeyi gaye edinmiş çiftliklerde ahırlar çiftlik binalarının en mühimlerindedir. Sığırların iki sıralı ve bağlı olarak muhafaza edildiği ahırlarda 11-12 metre genişlik ve hayvan sayısına uygun olarak 15-35 metre uzunluk çoğu zaman tatbik edilen boyutlar olup, sığırların her iki sırasının da tabii ışıktan eşit miktarda faydalanmalarını temin için ahırlar kuzey-güney doğrultusunda yerleştirilirler. Tek

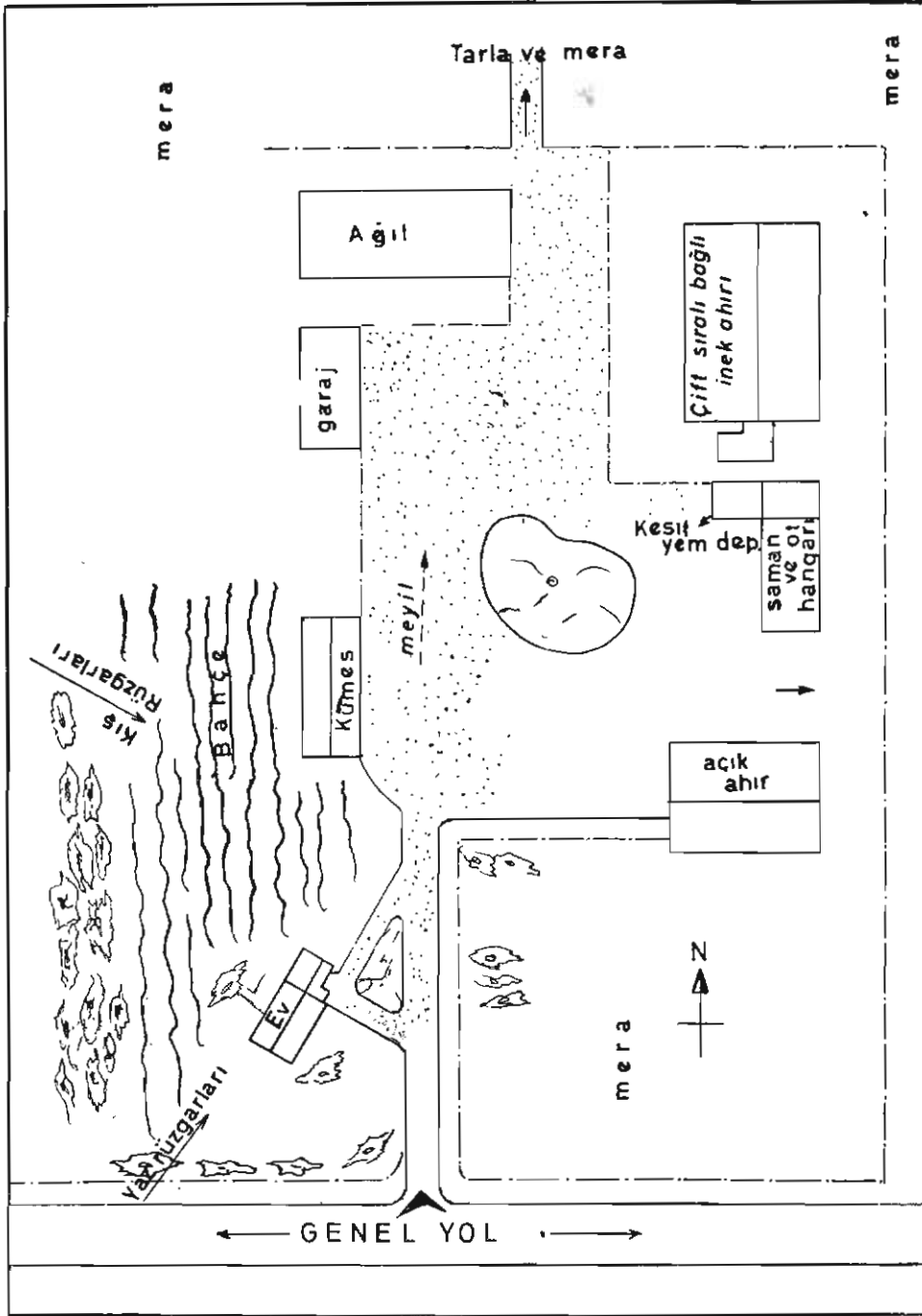
sıralı ahırlar ve sığırların serbest dolaşmasına imkân veren ahırlar ise ekseriya, bilhassa soğuk iklimli bölgelerde binaların bir yanının daimi olarak güneşe maruz bırakılması için doğu-batı doğrultusunda yerleştirilirler. Ahırlar yakınında bir veya bir kaç eksi yem silosunun, süt sığırları veya et-süt sığırları yetiştiriliyorsa bir sağımhanenin mevcudiyeti istenir. Sağım kısmı, sanitasyon şartları müsait olduğunda ahıra ekli veya ahırın bir kısmında olabilir. Ahır, gara yakın olabilir; fakat bu yakınlık yangın tehlikesini önlemek maksadıyla 15 metreden az olmamalıdır. Arzu edilmeyen kokulardan uzaklığı temin için ahır, çiftlik evlerine 40-50 metreden daha yakın olmamalıdır (şekil 3a, 3b).

Tavuklar yemlemede ve yumurta toplamada iş ekonomisini temin için eve yakın bir kümeste muhafaza edilebilirler, fakat ses ve kokunun ev sakinlerini rahatsız etmeyeceği 30 metrelik bir mesafenin mevcudiyeti lüzumludur. Güneş ışığından azami istifadeyi temin için kümeslerin güneşe bakmaları istenir. Sığır, tavuk v.s. için kullanılan kesif yem ve tahıl ambarının, taşımada kolaylık olsun diye ilgili binalara yakınlığı iş ekonomisini yaratır.

Ağılların ve et sığırlarının muhafaza edildiği binaların yerleştirilmesinde de kümeslerin yeri için düşünülen faktörler tatbik edilebilir. Fakat bunların yerini daha ziyade, otlıyacakları meraların çiftlik arazisi içindeki yeri tesbit eder.

Çiftlik binaları heyeti umumiyesiyle bir harmoni teşkil etmelidirler. Binaların yapı tarzı, materyallerinin benzerliği duvar renklerinin, çatı şekli ve meteryallerinin benzerliği bu

Şekil:3b. Bir çiftlik merkezi

yeknasaklığı sağlar, görünüş güzelliğini temin eder.

Ekilebilir çiftlik arazisinin genişliği, tatbik edilecek rotasyon tipine göre elde edilecek mahsulün çeşidi ve miktarı, beslenilecek hayvan çeşit ve sayısına göre kullanılacak kesif yemlerin miktarı, bunları muhafazada kullanılacak inşaatın hacmini tayinde kullanılır.

C- İşletme Avlusunun Geliştirilmesi

Bir çiftlik merkezinin önceden tesbit edilmiş bir plâna göre inşa edilmiş olması, bu merkezin müttekâmil bir tarzda, yeni ihtiyaçlara göre tekrar plânlanmasına mani değildir. Tekrar plânlama için aşağıdaki fikir, münakaşa ve iş sırası takip edilir:

1- Mevcut çiftlik merkezinin plânı belli bir ölçekte bir kâğıt üzerine çizilir.

2- Mevcut plâna göre binaların verimliliği, iş ekonomisine ve mevcut ihtiyaçlara uygunluk derecesi, görünüşleri ve sıhhat kaidelerine uygunluğu gözden geçirilir.

3- En ideal bir plân bulununcaya kadar binâ grupları tekrar tertip ve ve tanzim edilir.

4- Binalardan hangisi kullanılacak hale gelirse, aynı maksat için plânlanmış bina tekrar inşa edilir.

Binaların ufak değişiklikler ve ilavelerle, ilerde başka maksatlara uyacak şekilde plânlanması tercih edilir.

Az adette fakat geniş binalar, fazla adetteki küçük binalardan daha kullanışlı ve iktisadidir.

Evvelce mevcut ve yeniden plânlanması icap eden bir çiftlik avlusunun

yeri, başlangıçta yapılmış yanlış seçim veya sonradan yapılan meselâ yeni genel yol güzergâhı gibi bazı değişikliklerle önemini kaybedebilir. Böyle hallerde, yenilenecek binalar önceliği sıralanmış bir tertiple daha uygun bir yerde yeniden tertiplenirler.

İster ziraat işletmesi avlusunun topyekûn plânlanması, ister mevcut binalara yenilerinin ilâvesiyle işletmenin genişletilmesi şekli tatbik edilsin; işletme avlusunu teşkil eden binaların yerleştirilmesinde dikkat edilecek hususlar aşağıdaki tertipte özetlenebilir:

1. İkametgâh :

Görünüşü öbür binalarinkine hakim olmalı.

Kolayca erişilebilir bir yerde bulunmalı ve ön kapı avluya bakmalı,

Güneş ışığından azami istifade temin edilebilmeli,

Ana yoldan 30-50 metre (kar yağışı fazla olan yerlerde daha az) bir mesafe olmalı,

Avlusu güzel bir bahçe tanzimine müsait olmalıdır.

2. İnek Ahırları :

Evden 50-75 metre bir uzaklıkta bulunmalı,

Büyük giriş kapısı çiftlik avlusuna açılmalı, varsa tahıl ambarına yakın olmalı,

Ekilmiş tarlalara ve mera kısmına yakın olmalı,

Ahır avlusu kapısı mera tarafında bulunmalı,

Su ihtiyacı kolayca temin edilebilmelidir

3. Kümesler :

Eve 30-35 metrelik bir mesafede olmalı,

H kım rüzgârlar kümes kokusunu eve getirmemeli,

Ev ile diğer binalar arasındaki gidiş-geliş hattı üzerinde olmalı,

İki yanda, her biri bir yıl bahçe yapılabilecek iki gezinti avlusuna sahip olmalıdır.

Gezinti avlusuna girmeden de binaya girilebilmeli, bina güneye yöneltmeli, Su temini kolay olmalıdır.

4. Tahıl ve Kesif Yem Ambarı :

Kesif yemin en çok istihl k edildiği kısıma yakın olmalı, inek ahırlarına ekli olmalıdır.

5. Alet - Makina Hangarı ve Tamirhane :

Merkez  avlunun yalnız bir yanında yerleştirilmeli, alet ve makinaların kolayca yerleştirilebilmesi ve çabucak çıkarılabilmesi mümkün olmalı,

 n  açık olanlarda, yağmur suları ve kar içeriye girmemeli,

Tarlalara erişen yollarla irtibatı bulunmalı, evden diğer binalara giden hat üzerinde olmalıdır.

6 Silo :

Ahıra, ahır içi veya avlusunda uygun yemlemeyi temin edecek yakınlıkta bulunmalı,

Silajın yemliklere arabalarla kolayca ve direk olarak götürülebilmesi mümkün olmalı,

Doldurma zamanında etrafında araba, treyler v.s. gibi ekipmanın durabileceği bir genişlik bulunmalıdır.

7. Koyun Ağılları :

Evden açıkça görülebilecek bir mesafede tercihan 60-70 metre uzaklıkta yerleştirilmeli,

Mümkünse mer'aya ekli olmalı.

Bir su kaynağına ulaşabilecek bir mesafede bulunmalıdır.

8. Süt Odası veya S thane

İnek ahırına veya sağımhaneye ekli olmalı,

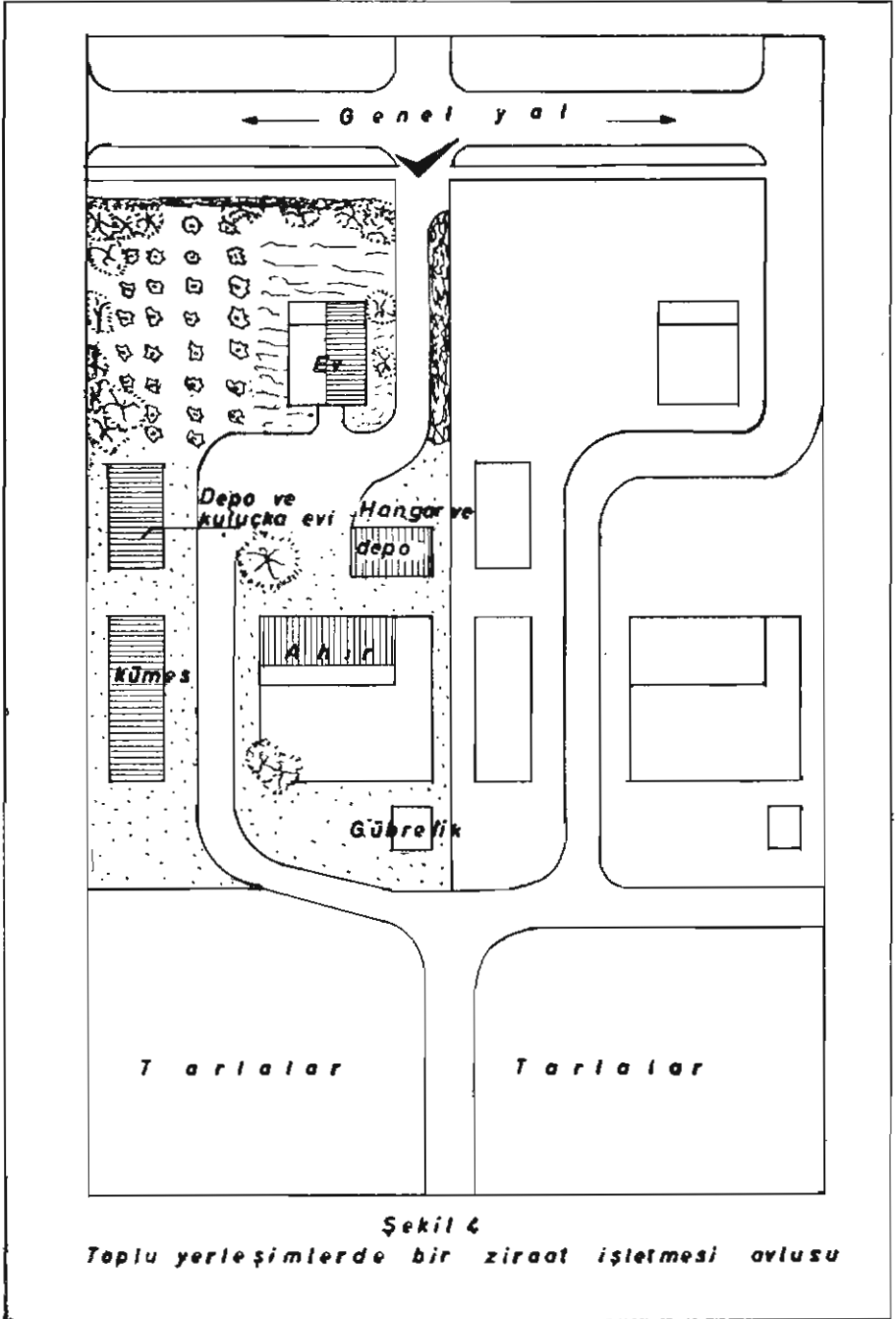
Ahır veya sağımhane ile s thane arasında bir hol bulunmalı,

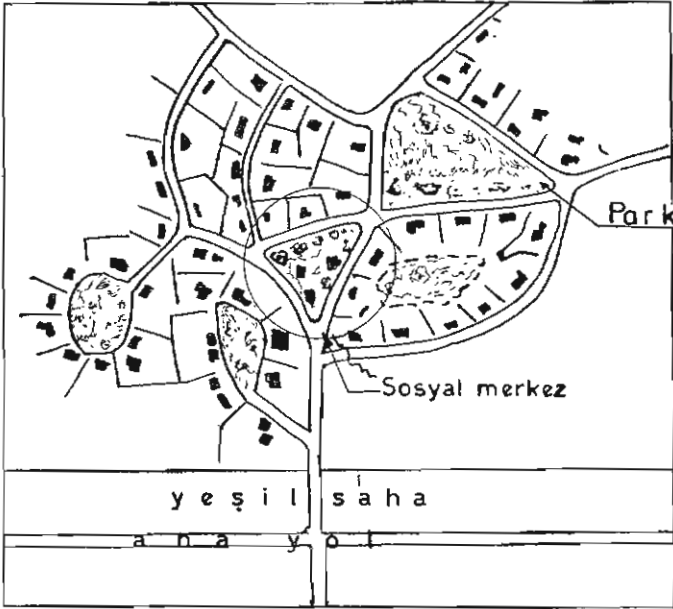
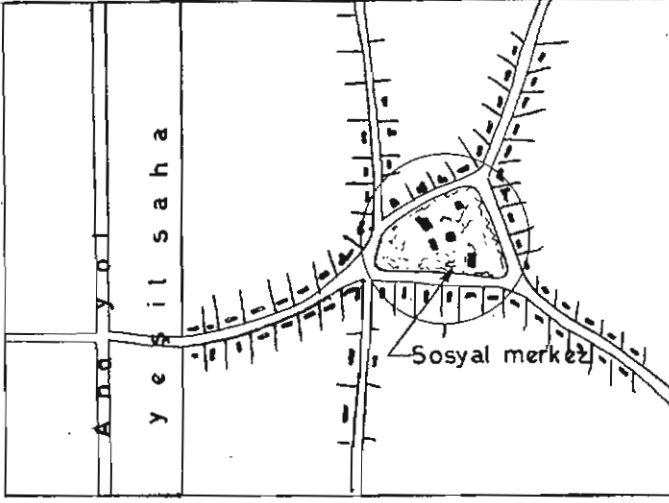
Süt kaplarının taşınmasını sağılayacak vasıtalar için uygun genişlikte bir servis bahçesi ihtiva etmeli,

Yıkama ve temizlik için kullanılacak kâfi miktarda su temin edilebilmelidir.

Memleketimizde iftlik tipindeki ziraat işletmeleri ile dağınık yerleşmeye ithal edilebilecek ziraat işletmelerinin alan olarak genişlikleri oldukça büyükse de; toplu yerleşme tarzında pl nlanıp, köyleri teşkil eden ziraat işletmelerinin sayısı pek fazladır. Köyü teşkil eden bu işletmelerin de esas fonksiyonu zirai istihsalıdır. Zirai istihsale hizmet eden işletme binaları köy içinde olup; tarla, bağ, bahçe, mera gibi unsurlar köye ekli veya köy etrafındadır.

Köy içindeki ziraat işletmeleri avlularını teşkil eden binalarda aranılacak özelliklerin yukarda sayılan işletme avlusu tertibi kaidelerine uydurulması arzu edilir. Fakat köyü teşkil eden işletmelerin küçüklüğü ve binaların birbirlerine yakınlığı sebebiyle bazı hususlardan feragat edilmesi tabiidir. Şekil(4) ve Şekil (5) köy ziraat işletmesi

Şekil: 5. Köy plânlamasına ait şematik iki örnek

avlu plânına ve bu işletmelerin teşkil ettiği köylerin toplu plânlamasına birer misal olarak verilebilirler.

D. Köy Plânlamasının Genel Prensipleri:

Ziraat işletmeleri topluluğunun teşkil ettiği köy, 442 sayılı kanunla "Nüfusu 2000 den aşağı olan, cami, mektep, otlak, yayla, bataklık gibi ortak malları bulunan ve toplu veya dağınık evlerde oturan insanlar bağ ve bahçe ve tarlalarıyla birlikte bir köy teşkil eder". cümlesiyle tarif edilebilmektedir. Köyü teşkil eden işletme binalarının ve avlularının ayrı ayrı tanziminden başka, köyün iklim şartlarına ve ziraat faaliyetlerine göre, toptan. fiziki bir plân içinde tertiplenmesi de bir zarurettir. Böyle bir plânın muhtelif veçheleriyle izahı tabii ki çok geniş bir yer kaplar ve ayrı olarak ele alınması icap eder. Fakat genel prensiplerini aşağıdaki şekilde özetlemek mümkündür.

1. Ana Yollar veya Şoseler

Şose ve asfalt gibi umumî yollar köyün istikbaldeki gelişmesi de göz önünde bulundurularak, köy içinden değil, köy kenarından geçmelidir. Böylece köy sakinleri için köy içi daha emniyetli, gürültüsüz, tozsuz olacak ve canlılar için trafik tehlikesi azaltılacaktır.

Umumi yollar köy sınırına takriben 30 m uzunluğundaki ikinci bir yolla ulaşmalı ve bu 30 m' lik kısmın yanları mümkünse açık ve yeşillik olarak bırakılmalıdır.

2. Köy İçi Yolları

Köy içi yolları mümkün mertebe topoğrafik çizgileri takip etmeli, erozyona mani olmalı. kullanılması kolay

olmalıdır. Böylece yol boyunca uzanan evleri teraslı temeller üzerine oturtmak icap edebilir. Bu hal, evlerin güzel görünüşüne yardım eder. Varsa demir yolu istasyonu, otobüs garajı, tahıl siloları ve pazar; okuldan ve evlerden uzakça plânlanmalı, fakat buralara ulaşma kolay olmalıdır.

3. Sosyal Merkez :

Sosyal merkez mümkün mertebe köyün ortasında olmalı ve evlerden, bu merkeze kolayca ulaşabilmelidir. Bu merkez okul, cami, kütüphane, park çöeuk bahçesi gibi kısımları ihtiva etmelidir.

4. Köy İçi Açık Alanları:

Küçük köyler bile köy içinde mümkün mertebe fazla adette açık alanları ihtiva etmeli ve bu alanlar çimen, çiçek, çalılık ve ağaçlarla süslenerek çocukların oyun ve büyüklerin dinlenme, eğlenme yeri haline getirilmelidir. Bu alanların toplu bir halde değil, uzun şeritler halinde plânlanması tercih edilir.

5. Köyün Su İhtiyacı :

Köye yakın bir membadan su getirilebilmeli veya köy içinde açılacak kuyulardan köyün su ihtiyacı temin edilmelidir. Su, temizlik ve sıhhi şartların temininde en mühim rol oynayan unsurlardan biridir.

6 Köy İçi Sanitasyonu :

Evler hayvan barınaklarından ayrılmalı, helalar için septik çukurlar temin edilmeli, ahır gübreleri mümkün mertebe sık sık temizlenmeli ve yazın D.D.T. benzeri ilâçlarla ilâçlanmalıdır. Mümkünse köy içi yolları toz yapmayacak cinsten olmalıdır.

7. Evlerin Plânlanması ve İnşası :

Evler iyi güneşlenme, havalandırma, ısınma ve tecrit kabiliyetini haiz olmalıdır.

8. Evlerin Oriyantasyonu :

Evler birbirinden yangın emniyeti mesafesinde sıralanmalı ve tercihen yola bakmalıdırlar. Böylece köy içi yollarının uzunluğu bir optimuma indirilmiş olur.

İki yol arasındaki adada sıralanmış evlerin ya önleri yahutta arkaları birbirine bakmalıdır.

Doğu Batı boyunca uzanan yol kenarlarındaki evlerin gölgeleri ev bahçesinde yetiştirilecek nebatlar düşünülerek tanzim edilmelidir.

9. Köy İskân Arsaı Emniyeti :

Köy, sel baskını, arazi kayması ihtimalinden uzak bir semtte ve toprağı sağlam temellerin atılmasını mümkün kılacak bir arazi parçası üzerinde yerleştirilmelidir.

Binaların inşasında kendi kendine ev yapana yardım metodunun uygulanması fevkalade faydalıdır.

Faydalanılan Yayınlar

- 1- Farm Structures
Barre-Sammet, 1950
- 2- Mesken Tipleri ve Yerleşme Formları
Bayhan, İrfan H.
- 3- The Appraisal of Farm Building
Beasley - Wooley, 1949
- 4- Farm Buildings
Carter, D.G. 1949
- 5- Mimarlıkta Resim
Güngör, Hulusi İ. 1961
- 6- Aided Selfhelp Housing
Hinchliff-H.Keith. 1958.
- 7- Developing The Formstead
Hull, R.B. 1955
- 8- Farm Buildings Design
Walker - Neubauer 1961
- 9- Farm Buildings
O.E.E.C.
- 10- Hususi Kooperatif Zirai Yerleşim
Fizik Plânlama
Yalan, E. 1963.